

forum for
natur og
friluftsliv
TROMS

NVE

Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

1. april 2016

Høringsuttalelse til vannkraftutbygginger i Storfjord kommune

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Troms er kjent med at NVE har mottatt søknader fra Statskog SF og Bekk og Strøm AS om å bygge fire småkraftverk i Storfjord kommune. Vi er også kjent med at Troms Kraftforsyning og Energi og Statskog Energi i fellesskap, gjennom Storfjord Kraft, søker om en portefølje av vannkraftprosjekter i Storfjord. Det er sendt ut to separate høringsbrev for sakene med samme frist. FNF Troms ser det naturlig å sende en samlet uttalelse da vi ønsker å se prosjektene samlet, NVE har bekreftet at dette er greit. Vi har samarbeidet med en rekke frivillige natur- og frilufsorganisasjoner for å koordinere kunnskap og innspill til sakene. Noen av disse har også gitt utfyllende egne uttalelser. FNF Troms ønsker å komme med følgende innspill:

Generelle merknader

FNF Troms ønsker først å påpeke det store presset på vannressursene i fylket. Per i dag ligger rundt 40 søknader inne hos NVE. Av tidligere vannkraftsaker i fylket er over 90 gitt konsesjon, kun rundt 20 er avslått. FNF Troms registrer det store antallet utbyggingssaker med bekymring da vi ser at viktige natur- og frilufsverdier ofte blir skadelidende. Dagens situasjon er preget av en planløs småkraftutbygging hvor landskap, biologisk mangfold, naturkvaliteter, folkehelse og opplevelseskvaliteter ofte forringes. Vi oppfordrer til at disse verdiene tillegges ytterligere vekt.

Behovet for kraft

FNF Troms ønsker å understreke at Norge og Nord-Norge har overskudd på kraft. Nordland har et overskudd på hele 40 %, og kraftoverskuddet vil øke ytterligere de neste årene. I Troms er situasjonen noe mer nyansert, likevel er potensialet for effektivisering av gamle kraftverk stort. Det er også store muligheter for energisparing- og effektivisering i en rekke andre sektorer i fylket. Det er også allerede gitt konsesjon til større vann- og vindkraftutbygginger som vil gi vesentlige nye bidrag. I den grad nye fornybarprosjekter må bygges ut ser vi at dette gjøres helhetlig og at de minst konfliktfylte områdene vurderes på et solid kunnskapsgrunnlag. I dag mener vi at tempoet og omfanget av småkraftutbyggingen er unødige høy, samt at kost-nytte ofte er lite balansert hva gjelder kraft produsert per negativ konsekvens for allmenne interesser og inngrep i naturen. Flere av søkerne viser til at deres fornybare kraft vil fortrenge ikke-fornybar forurensende kraftproduksjon, som for eksempel kullkraft, gasskraft og atomkraft. FNF Troms etterspør en detaljert oversikt over hvordan kraften fra disse kraftverkene faktisk skal erstatte disse. Det vil også være interessant å få svar på hvordan denne kraften ikke hovedsakelig kommer som et tillegg til eksisterende produksjon, noe som vil kunne føre til lavere energipriser og økt forbruk uten reelle klimaeffekter. FNF Troms ønsker også å understreke at NVE og OED allerede har innvilget nok

FNF Troms, Holtvegen 66, Pb. 2284, 9269 Tromsø
Tlf: 4141 7339 E-post: troms@fnf-nett.no Internett: www.fnf-nett.no/troms

FNF Troms er et samarbeidsforum for 13 natur- og frilufsorganisasjoner i Troms som til sammen representerer rundt 15000 medlemmer. Medlemsorganisasjoner: Troms Turlag, Harstad Turlag, Norges Turmarsjforbund Troms, Naturvernforbundet i Troms, 4H Troms, KFUK-KFUM-speiderne Troms, Troms Fylkeskystlag, Troms Orienteringskrets, Norges Jeger- og Fiskerforbund Troms, Nord-Troms Krets av Norges Speiderforbund, Framtiden i våre hender Tromsø, Nord-Norsk Botanisk forening, Tromsø Casting og Fluefiskeforening.

konsesjoner til å oppfylle elsertifikatavtalen med Sverige om å øke produksjonen med 26, 4 TWh fornybar kraft til 2020.

Regional klima og energistrategi for Troms

I den nye regionale klima- og energistrategien for Troms, vedtatt desember 2015, trekkes reduksjonsstrategier fram som en av to hovedstrategier i arbeidet med klimaendringene. Den andre er klimatilpasninger. Under reduksjonsstrategier ønsker FNF å gjøre oppmerksom på delstrategi C: Redusere energiforbruk totalt, og øke andelen fornybar energi. Her står det: *«Hovedsakelig oppnår en de beste fornybare løsningene ved energieffektivisering. Ved eventuell utbygging av fornybar energi, bør man etterstrebe de mest mulig skånsomme og naturvennlige løsningene.»* FNF berømmer fylkeskommunen for å la reduksjon og effektivisering utgjøre hovedstrategiene. En utbygging av kraftverkene slik de foreligger i de to søknadspakkene, vil etter vårt syn ikke være forenelig med overnevnte strategier.

Villmarkspregede områder

Storfjord kommune forvalter store og verdifulle naturområder. Storfjord hadde i 2012 i overkant av 200 km² villmarkspregede områder. Dette er områder som er viktig for biologisk mangfold, naturgrunnet i seg selv og for gode rekreasjonsopplevelser. I løpet 25-års perioden 1988 - 2012 var tapet av villmarkspregede områder kun ca. 3 km². Etter 2012 har det derimot blitt utbygd småkraftverk og konsesjonsgitt kraftverk og kraftledninger som fører til en langt større reduksjon og en stor samlet belastning. Dette må også sees i sammenheng med de mange inngrep i Storfjord som ble gjort før INON-registreringen, både hva gjelder vannkraft, veier fra krigen, m.m. FNF Troms vil understreke viktigheten av å fortsatt ivareta de inngrepsfrie naturområdene som finnes i kommunen. Dette gjelder ikke kun statistisk INON, men også de opplevde urørte områdene.

Ifølge Miljødirektoratet forsvinner det aller mest inngrepsfri natur i Nord-Norge, noe som gir oss et særlig ansvar for å ta godt vare på de gjenværende områdene. Mye av Storfjords fortrinn ligger nettopp i den storslåtte og urørte naturen. FNF oppfordrer til at villmarksområdene tillegges vekt i videre saksgang.

Verdikartlegging av friluftsområder

Det pågår for tiden et verdikartleggingsprosjekt av friluftslivsområder i Troms fylke i regi av fylkeskommunen. Ishavskysten friluftsråd har ansvaret for kartleggingen i sine kommuner, deriblant Storfjord. Kartleggingen gjøres i tråd med veileder fra Miljødirektoratet og med bred medvirkning. Det er gjennomført en friluftskarlegging i Storfjord som vil revideres i 2017. FNF viser til Ishavskysten friluftsråds uttalelse for nærmere beskrivelse av kartleggingene. Vi ønsker også å dele vår erfaring med at verdisetningene fra utbygger ofte viser seg å ligge en verdi under de mer omfattende kartleggingene gjennomført av friluftsrådene m.fl.

FNF Troms har følgende innspill til de fire omsøkte småkraftverkene i Storfjord kommune:

Rovejohka kraftverk (Statskog SF)

Småkraftplanen

I småkraftplanen fra Storfjord kommune er konfliktgraden vurdert som følger:

Nedre del: Kategori 1 - Stor konflikt - kan i liten grad dempes av avbøtende tiltak.

Øvre del: Kategori 2 - Middels til stor konflikt - utforming som reduserer landskapsinngrep kan gjøre prosjektet realiserbart.

Friluftsliv

Området langs Rovejohkka er kartlagt og verdivurdert som et «viktig friluftsområde». Dette er en del av et utfartsområde kalt Halsefjellet. Blant de viktigste kvalitetene trekkes det fram inngrepsfrihet, tilgjengelighet, utstrekning og spesielle opplevelseskvaliteter. Området har også fått høyeste skår på potensial; muligheter for økt bruk framover. I kommentaren står det: «*Det ligger mange hytter i Halsebakkan som fører til mye bruk av både lokale og regionale brukere i nærområdet til hyttene. Dette er et skogsområde som er lett tilgjengelig fra E8, dog litt få parkeringsmuligheter. Det er ypperlig terreng for fotturer, bærplukking og skiturer. Det er mye elg på Skibotn, og jaktes på elg innenfor området på høsten.*» Området er også populært for småviltjakt. Nettopp ved Rovejokha ligger en stor og egnet parkeringsplass, og det er neppe tilfeldig at elva er inkludert i det viktige friluftsområdet, ikke kun fossen, men også et godt stykke oppover på fjellet ovenfor E8.

I småkraftplanen beskrives området som middels til stor verdi for friluftsliv. Dette vil stemme godt overens med verdikartleggingen. Utbygger mener området ikke bærer preg av hyppig bruk og regner konsekvensene for å være minimale. Dette stemmer dårlig overens med de tilbakemeldinger FNF Troms har fått. Det er gledelig at det ikke søkes om å utnytte Rovejohkfossen, selv om vi også opplever det som en selvfølge å bevare den. Det vil også bli mindre inngrep med foreslått rørgate i fjell, enn om det skulle bygges vei og nedgravd rørgate. Likevel vil en utbygging gi betydelige negative virkninger for friluftslivet, særlig ut fra de kvalitetene som her er høyest verdsatt. Dette gjelder også for det store potensiale for økt bruk da det allerede er tilrettelagt en stor parkeringsplass. Opplevelsen av fossen, kombinert med vandringer oppover langs kanten av elvegjelet har stort potensial. Redusert vannføring, kraftstasjon, inntak (neddemt areal på ca. 1 da) og masser vil redusere kvaliteten til området.

Biologisk mangfold

Konklusjonen fra den biologiske rapporten er at influensområdet har stor verdi, at utbyggingen vil ha middels til stor negativ konsekvens for rødlistede arter og stor negativ konsekvens for terrestrisk miljø. Særlig er bekkekløfta særegen og spektakulær. Den er definert som fjellskogbekkekløft med nasjonal verdi, A. Den er preget av urørthet og har stor variasjon i topografi og habitater. Kløfta er lite befart, men Bio-rapport 2015 vurderer likevel potensialet for rødlistede lav og moser som vokser på stein og bergvegger i fuktig miljø som stort. Fraføring av vann vil forringe kvalitetene til bekkekløfta som både livsmiljø, naturtype og landskapselement. Fiskeutvalget til NJFF-Troms vurderer konsekvensene for innlandsfisk som liten.

FNF Troms mener at vurderingen av samlet belastning er svak. Søker mener tiltaket kan vurderes isolert fra andre kraftverk, noe FNF Troms er sterkt uenig i. Rovejohk er et viktig uberørt sidevassdrag til det ellers berørte Skibotnvassdraget, og kvalitetene og verdiene i influensområdet må sees i sammenheng med andre påvirkede bekkekløfter, rødlistearter, friluftsområder m.m. i regionen. Blant annet er Didnojhoka lengre sør, allerede sterkt preget av vannkraftutbygging. INON områder vil også gå tapt, uten at antall kvm er spesifisert av søker.

Konklusjon

På grunnlag av at viktige verdier for friluftsliv, naturtyper og biologisk mangfold forringes ved eventuell utbygging, anbefaler FNF Troms at prosjektet ikke gis konsesjon.

Paras Kraftverk (Statskog SF)

Småkraftplanen

Nedre del: Kategori 3 - Middels konflikt - utforming og videre undersøkelser avklarer om prosjektet er realiserbart.

Øvre del: Kategori 1 - Stor konflikt - kan i liten grad dempes av avbøtende tiltak.

Friluftsliv

Det berørte området ligger på grensen mellom det som i verdikartleggingen er vurdert å være «viktig» og «svært viktig» friluftsområde. Oppfatningen blant organisasjonene, og de lokale som vi har vært i kontakt med, bekrefter at området tillegges stor viktighet og benyttes til en rekke friluftaktiviteter. Ikke minst er området viktig og mye brukt innfallsport til de store urørte fjellområdene innover mot Gappo- og Goldahytta og det tilknyttede løypenettet. Hyttene har til sammen nærmere 2000 overnattingsdøgn årlig (snitt tall fra 2011-2015), relativt jevn fordelt mellom sommer og vinter, og bruken av områdene inkludert telt- dagsturer m.m. overskrider dette i høy grad. Troms Turlag sin merkede turløype går oppover Parasdalen og vil bli direkte berørt av en eventuelt utbygging. Løypa går i dag delvis på en eksisterende traktorvei, men en småkraftutbygging vil føre til at en anleggsvei og nedgravd rørgate vil gi atskille større inngrep og redusere verdien for det som i dag er en attraktiv innfallsport. Det vil også ta lang tid før en eventuell revegetering vil ha en effekt da det også er flere bratte partier. Redusert vannføring i elva vil også redusere opplevelsesverdien betraktelig. Langs store deler av stien har en direkte kontakt med elva med stryk, fosser, kulper og særegne formasjoner. Dette gjelder særlig de første deler, da elva blir mer skjult lengre oppe.

En må ta i betraktning at Troms Turlag sitt løypenettet også blir berørt andre steder i fylket, som for eksempel i Bardu kommune og Salvasskardet. Ytterligere forringelse av populære innfallsporter og friluftsområder er ikke ønskelig. Det er ikke kun turlaget som trekker fram Parasdalens verdi for friluftsliv, men også jeger- og fiskeforeningene, og lokalbefolkning i området. Områdene benyttes blant annet til både jakt, fiske, bærplukking, topptur, vandring og har gode stier og populære overnattingshytter for allmennheten. Området benyttes sommer som vinter, samt av tilreisende og lokale. FNF har fått flere henvendelser hvor bekymringer for utbygging av Paras kommer fram. Troms Turlag forteller også at det er sterk lokal motstand mot inngrep i Parasdalen, Breidalen og Stordalen. Vi kan derfor ikke kjenne oss igjen i følgende vurdering fra søker: *«Utbygger mener at inngrepet ikke vil gjøre området mindre attraktivt mht. allmenne brukerinteresser som jakt, fiske, bærplukking, friluftsliv, etc.»*

Biologisk mangfold

I småkraftplanen til Storfjord kommune er konfliktvurderingen av INON og biologisk mangfold satt til ”middels til stor”. Av biologiske verdier er det særlig forekomsten av naturtypen gråor-heggeskog med verdi B, som er viktig å ivareta. Her ble det også funnet rimnål (NT) under befarings i 2015. Ved en eventuell utbygging bør kraftstasjonen legges utenom denne naturtypen, slik forslaget ligger i dag vil det utgjøre en konflikt.

Det er også knyttet usikkerhet til hvordan kraftverket berører anadrom strekning. Slik det ser ut vil vannet føres tilbake i elva rett under siste vandringshinder for anadrom fisk. FNF Troms mener at utslippet må legges på oversiden av vandringshinderet, dersom en eventuell konsesjon skulle gis. En utbygging vil også påvirke INON negativt, samt forringe landskapet til tross for eksisterende inngrep som traktorvei og granplantefelt i nedre deler. Jeger- og fiskeforeningene trekker også fram bestandene av brunørret som lever og gyter på egnede steder i elva, som ifølge den biologiske rapporten trolig vil gå tilbake ved en utbygging.

Konklusjon

FNF Troms fraråder at prosjektet gis konsesjon med hovedvekt på de store friluftsverdiene tilknyttet dalføret, men også for konsekvensene for biologisk mangfold, fisk og urørhet.

Innerelva kraftverk (Bekk og Strøm AS)

Småkraftplanen

Kategori 4 - Liten konflikt - trolig realiserbart forutsatt lønnsomhet.

Friluftsliv og landskap

Ut fra friluftskartleggingen ligger Innerelva på grensen mellom «viktig» og «registrert» friluftsområde. FNF Troms vil berømme Bekk og Strøm for at de tok kontakt i forkant av søknaden for å skaffe best mulig materiale for friluftsliv både i Innerelva og ved Tverrelva. FNF hadde på daværende tidspunkt hovedsakelig kapasitet til å videreformidle og opplyse om verdikartleggingene i kommunen, og dette er tatt inn i søknadene. Friluftsverdiene til elva er i all hovedsak knyttet til Jan Baalsrud stien som starter like ved elva, men siden fjerner seg litt fra den. Løypa er relativt bratt og krevende, men gir en storslått utsikt mot Lyngsalpene når en kommer opp på ryggen. En vil også kunne komme i berøring med planlagt inntak lengre oppe. Det øvre området framstår i dag som urørt. Det er forholdsvis lite besøkt, men innehar gode friluftskvaliteter.

Det faktum at rørgata er planlagt i fjellet reduserer påvirkningene på friluftsliv og landskap. Konsekvensene for landskap og INON er likevel middels store, og FNF etterlyser eksakte tall på reduksjon av INON. Vi mener også at det er manglende utredninger på konsekvenser ved en utbygging av kraftlinjen som må opprettes ved en eventuell konsesjon. Dette vil kunne få større konsekvenser for storskalalandskapet enn selve kraftutbyggingen. Ved en eventuell konsesjon, mener FNF Troms at NVE bør legge føringer for tiltakshaver om å bidra med å lage en større parkeringsplass for turgåere som et avbøtende tiltak. Dette nevner også tiltakshaver i søknaden. Det kan gjerne lages med utgangspunkt i Baalsrud-marsjen og bidra til informasjonsskilt om denne.

Biologisk mangfold

Det er registrert en svært viktig hekkelokalitet for rovfugl på nordsiden av elva. Det er usikkerhet til når det sist var hekking. Lokaliteten er likevel verdifull. FNF Troms er opptatt av at dette må hensyntas dersom konsesjon gis, og at det legges restriksjoner på for eksempel utbygging i hekketid o.l. Naturvernforbundet i Troms er klare på at nærmere konsekvensutredninger er nødvendig. Det er funnet reipblomstermose (*Schistidium frigidum*) i områdene nær elveleiet som kun har to tidligere funn i Troms og begge er fra 1800-tallet. FNF mener det gjøres nærmere undersøkelser av hvor denne arten befinner seg, da det i søknaden kun står at det kan være store mørketall i fylket. Vi savner også en klarere konsekvensvurdering av hvordan mosen vil bli påvirket med foreslått redusert vannstand. Minstevannsføring er et viktig avbøtende tiltak, også for landskapet.

Konklusjon

FNF Troms ser noen konfliktområder i forbindelse med en utbygging av Innerelva, men rangerer den som den minst konfliktfylte i denne pakken. Parkering vil kunne være et viktig avbøtende tiltak.

Tverrdalselva Kraftverk (Bekk og Strøm AS)

Småkraftplanen

Kategori 3 - Middels konflikt - utforming og videre undersøkelser avklarer om prosjektet er realiserbart.

Friluftsliv

I friluftskartleggingen er Tverrdalen kategorisert som et viktig friluftsområde. Det står blant annet: *«Tverrdalen er en naturskjønn dal som er mye brukt året igjennom av turgåere som vil gå både korte trimturer til trimpostkassene i området, og de som vil gå den lange turen fra Storfjorden til Balsfjorden (enten til Vollan eller Lakselv). På vinteren er det en del som går denne veien på ski. Kommunen har topptur ved Rieppeelva.»* Dalen er en viktig innfallsport til Lyngen landskapsvernområde, og er den sørligste muligheten til å gå «Lyngen på tvers». Dette er en populær og overkommelig tur over til Fjellås i Lakselvdalen, som også passerer det kjente og karakteristiske fjellet Piggvind. Adkomsten er tilrettelagt med skilting og parkering og det går en tursti oppover som en forlengelse av traktorveien. Således er turområdet også godt egnet for lavterskelturer.

Søker argumenterer med at området har middels verdi for friluftsliv og at en utbygging vil gi minimale konsekvenser særlig grunnet eksisterende inngrep. FNF Troms ser det overordnede bilde av at stadig flere innfallsporter til Lyngsalpene står under press for ulike utbygginger, blant annet flere småkraftverk. En utbygging av Tverrelva vil føre til en betydelig utvidelse av dagens inngrep og i sum bidra negativt til friluftsopplevelsene og innfallsportene til verneområdet.

Biologisk mangfold og landskap

Elva har en naturtype med verdi B, regionalt viktig, med to fossesprutsoner, mellom kote 160 og 200. Den ene fossen har ca. 10 meter fall og utgjør et viktig landskapselement, samt bidrar til å opprettholde fuktcrevende arter. Samlet virkning for tiltaket på det biologiske mangfoldet er vurdert til middels negativt. FNF Troms mener dette bør tillegges større vekt da det er mange tilsvarende utbygginger i regionen og naturtypen står under press. Også fossekallen blir påvirket av at stadig flere leveområder bygges ut, selv om det avbøtende tiltak demper konfliktnivået noe.

Konsekvensen for tema landskap og INON settes til middels til stor konsekvens. Søker sier likevel ingenting om hvor mye INON og villmarkspregede områder som går tapt. FNF etterlyser dette. Landskapspåvirkningene og tap av uberørte områder må sees særlig i sammenheng med de mange eksisterende inngrepene og konsesjonsgitte kraftverkene i umiddelbar nærhet. Dette dreier seg blant annet om Mortendalselva, Kjeldalselva og Bergselva.

Søker argumenterer i begrunnelsen for tiltaket at det vil gi inntekter til Karlsøy kommune. Dette skal være Storfjord kommune. Hva FNF Troms har forstått vil selv en utbygging av alle søkte kraftverk i de to omsøkte pakkene i Storfjord, gi marginale inntekter til kommunen, særlig sett opp mot hva kommunen allerede har av inngrep og ytterligere forringelser for de allmenne interesser.

Konklusjon

FNF Troms fraråder at konsesjon til Tverrelva gis på bakgrunn av store verdier for friluftsliv, naturtyper, INON og at det er stor samlet belastning i området, samt i innfallsportene til Lyngen landskapsvernområde.

FNF Troms har følgende innspill til søknadene fra Storfjord Kraft:

I tillegg til de fire småkraftsøknadene er det søkt om en rekke overføringer i forbindelse med eksisterende vannkraftutbygginger i Storfjord, samt utbygging av Stordalen. Isolert sett ser FNF Troms fordelene av å dra nytte av eksisterende kraftproduksjon og inngrep framfor å bygge mange små spredt på et stort område. En utvidelse av eksisterende magasin vil også være mer samfunnsnyttig og anvendbar da en kan bidra med vinterkraft. For at en utvidelse skal være akseptabel må det likevel være et reelt behov, samt at de negative konsekvensene for naturmangfold, landskap, friluftsliv o.l. må minimeres. Natur- og friluftsforskningsorganisasjonene ser klare

utfordringer i de omsøkte prosjektene. Det er også en krevende oppgave å skulle vekte dem opp mot hverandre da alle har sine element som vil forringe allmenne interesser.

Revisjoner og vannforvaltningsplan

I NVE og Miljødirektoratet sin rapport om vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022 er 15 vassdrag i Troms vurdert. Direktoratene foreslo 3 vassdrag med høyest prioritet, hvorav den ene er Skibotn vassdraget. Her foreslås det innføring av minstevannsføring da den samlede belastningen, særlig for fisk, er stor. Organisasjonene mener at dette er et miljøforbedrende tiltak som burde hatt hovedfokus, sammen med en energieffektivisering / modernisering, av eksisterende kraftverk. Troms Kraft skriver at dersom alle overføringene får konsesjon, vil vannstanden i Skibotnelva øke noe. Det vil likevel gå på bekostning av flere andre elver og vassdrag som får betydelig forringet kvalitet. Det er også søkt om fravær av minstevannsføring i noen av overføringene, noe som ikke hører hjemme i dagens vannforvaltning og miljøvennlig vannkraftutbygging. Dette strider også mot vannforskriften, samt Regional plan for vannforvaltning i Troms som ble vedtatt i desember 2015. Her er målet å bedre miljøstatus i fylkets vannforekomster, inkludert i de elvene som allerede er påvirket av vannkraft. Det må stilles strenge miljøkrav til potensielt nye utbygginger. Det er positivt at Troms Kraft har trukket prosjektene om overføringer i Skibotnelva, samt noen andre konfliktfylte prosjekter.

Stordalen kraftverk (Storfjord kraft)

Stordalen har en særlig høy verdi blant natur- og friluftsansjonene. Dette er fundert i det ville preget, særegne terrenget, elvekløfter og landskap, i rikt naturmangfold og gode jakt og fiskemuligheter, samt andre friluftaktiviteter. Dalen er ikke like mye benyttet som Parasdalen, som har T-merket sti og skuterløype, men innehar spesielle opplevelseskvaliteter og har stort potensial. Dalen har en annen funksjon som friluftsområde enn Parasdalen, og disse to utfyller hverandre i dag på en unik måte. I friluftskartleggingen er Stordalen kategorisert som «viktig» friluftsområde. Dalen er også definert som viktig viltområde, blant annet for jerv og kongeørn, samt at det er registrert gaupe og fjellrev. Dette beriker også friluftsoopplevelsen.

Organisasjonene ønsker også å presisere at de store og verdifulle elvekløfter som en finner i Stordalen har nasjonal verdi og bør forbli intakte. Mange bekkekløfter er allerede forringet ved de store tidligere utbyggingene, ofte uten å vite hva som har gått tapt av biologiske verdier. Stordalen innehar en av de få store bekkekløftene i fylket som er lite berørt. Kløfta er også dårlig undersøkt, da det er utfordrende terreng å befare. I søknaden vinkles det som at en utbygging vil gi lite tap av villmarksområder, men dette kjenner ikke organisasjonene seg igjen i. Dalen framstår i dag som urørt og villmarkspreget, og ønskes ivaretatt i sin naturlige tilstand.

Søker har forsøkt å minske skadene på anadrom strekning ved å legge kraftstasjonen lengre opp i elva i alt. 1.0. Dette er positivt. Likevel ser organisasjonene klare utfordringer. Anadrom strekning blir likevel berørt og vanndringshinderet finner en ikke før Øvre Markuselv. Signaldal vassdraget er blant Norges viktigste sjørøye vassdrag, og inngrep i leve- og gyteområdet vil være negativt, selv i kortere deler. Dette forsterkes ved at vassdraget nå behandles for *Gyrodactylus salaris*, og får en tilleggsbelastning i en krevende fase hvor elva skal bygge opp en sunn og bærekraftig fiskestamme igjen. Dersom konsesjon likevel skulle gis, er det nødvendig med høyere minstevannsføring enn hva som foreslås i søknaden. En bør minst ha 5-persentil.

Et annet moment NVE må ta i betraktning er at Vassdalselva kraftverk, rett nord for Paras og Stordalen, allerede er gitt konsesjon. Kraftverket er per i dag ikke bygd ut grunnet mangel på nettilknytning. Dersom Paras eller Stordalen bygges ut, vil sannsynligvis også Vassdalselva bygges ut og en vil få en betydelig tilleggsbelastning i området.

Konklusjon

FNF Troms er sterkt kritiske til en utbygging av Stordalen og fraråder dette. Dette er fundert i områdets store verdier for friluftsliv, naturmangfold, landskap, fisk og som et særskilt villmarksområde. Organisasjonene fraråder også utbygging av Paraselva. Dersom en av dalførene likevel åpnes for utbygging, heller vi til at konfliktnivået er størst i Stordalen. Dersom Parasdalen gis konsesjon, er det særlig viktig at Troms Turlag sine interesser ivaretas og at det opprettes en nær dialog med disse.

Govdaoverføringene (Storfjord kraft)

Govdaoverføringene vil, som overnevnte prosjekt, også påvirke Stordalen og Signaldalvassdraget, om enn på en annen måte. Ved overføring av vann fra elvene Gosselva, Stormvollselva og Rakkheimelva (Govda III), vil dette få dramatiske konsekvenser for Breidalen og føre til tørrlegging. Det vil også redusere vannstanden i Stordalen og videre ned i Signaldalselva. I sistnevnte står det i konsekvensutredningen at Signaldalselva etter samløp med Paraselva får 8 % redusert vannstand. Utredningene sier lite om hva dette har å si for vanndekt areal, direkte konsekvenser for gyteområder og vilkår for fiskebestandene. Som vi nevnte over er Gyro-behandlingen også en sterk tilleggsbelastning i vassdraget og for bestandene som skal bygge seg opp igjen. Da det er knyttet stor usikkerhet til hvordan de verdifulle fiskebestandene i vassdraget påvirkes av disse vesentlige belastningene, mener organisasjonene det er naturlig at føre-var-prinsippet må vektes sterkt.

Breidalen-området er et viktig område for friluftsliv, og sammen med Stordalen, Golda og nærliggende områder utgjør dette et urørt og høyt verdsatt storskalalandskap som benyttes til en rekke frilftsaktiviteter, deriblant jakt- og fiske. Fiskemulighetene for ørret og røye er gode, og det benyttes av lokale og tilreisende så vel sommer som vinter. Området brukes også som en utstrakt del av Troms Turlag sitt løypenett. I konsekvensutredningene for friluftsliv får Govda III middels til store negative konsekvenser for friluftslivet. Organisasjonene kjenner seg igjen i de store konsekvensene. For landskap er verdiene satt til middels negativ konsekvens, noe vi mener i realiteten er høyere.

Konklusjon

Organisasjonene er sterkt kritiske til Govda 3 overføringene på bakgrunn av friluftsliv, fisk, naturmangfold og landskap. Dersom en utbygging skal finne sted, er Govda 1 mer akseptabel. Avbøtende tiltak kan være å slippe ut minstevannsføring ved tidligere utløp fra Govdajavri for å opprettholde noe rennende vann i øvre deler av Breidalen.

Viessogas (Storfjord kraft)

I Viessogasoverføringen søkes det om å ta alt vann fra Viessogasjohka, samt fra en sidebekk. Tiltaket er søkt uten slipp av minstevannsføring, noe organisasjonene reagerer kraftig på. De mener all moderne vannkraft må være sitt miljøansvar bevisst og legge best mulig til rette for vannmiljøet, selv om dette vil kunne få konsekvenser for inntjening. Åpenbare forringelser som følge av prosjektet vil være tap av Nordalsfossen og sterk reduksjon av Nordalselva som gyte og oppvekstområde for sjørøye. Kitdalselva er en av 9 elver i Norge med rent levende sjørøyebestander, og er således av stor nasjonal verdi. Med bakgrunn i tidligere vannkraftutbygginger i området er Sør-dalen allerede sterkt påvirket, har betydelig redusert vannstand og har mistet sin verdi som gyteområde for sjørøye. Da blir en ivaretagelse av Nordalen ekstra viktig.

Nordalselva og Nordalsfossen utgjør også viktige landskapselement med sykkel eller til fots langs Norddalsveien. I verdikartleggingen for friluftsliv er området vurdert som «svært viktig» (A-verdi). Området har høy brukerfrekvens både av lokale og tilreisende, samt sommer som vinter.

Egnetheten og tilgjengeligheten er god, og det bedrives en lang rekke aktiviteter. I konsekvensvurderingene for friluftsliv heter det at utbyggingen vil få stor negativ konsekvens; særlig med tanke på fiske i Kitalselva og bortfall av fossen i Viessogasjohka og Nordalsfossen.

Konklusjon

FNF Troms fraråder Viessogasoverføringen slik den i dag foreligger. Overføringen vil, selv uten minstevannsføring, gi begrenset med ny energi (12,8 GWh), men påføre et allerede belastet Kitdalsvassdrag betydelige tilleggsbelastninger og forringe oppvekst og gyteplasser til en sjelden sjørøyebestand. I tillegg vil utbyggingen redusere betydelige landskapselement og svekke friluftsverdien for området. Dersom konsesjon likevel skulle gis, er det en selvfølge at det settes en restriktiv minstevannsføring som kan bøte på skadene for miljøet. Eksisterende vei kan også rustes opp, dersom det benyttes nedgrav rørgate i vei, slik Kitdal Jeger og Sportsfiske Forening foreslår i sin uttalelse.

Poikkiharjut II (Storfjord kraft)

Ved Poikkiharjut søkes det om tre overføringer. Kortelvskardvatnet og Bogelvvatnet overføres til Fiskelausvatnet og videre ned til Govdajavri via Smådalssmåvatnene og Cazajavri. Området har i friluftskartleggingen fått verdi C, registrert friluftsområde. Området grenser likevel til svært viktige friluftsområder i både øst og vest. Fraføring av vann vil få konsekvens for disse områdene, særlig i form av redusert vannføring i Kortdalselva og den spektakulære Bogelvfossen, men også i form av reduserte fiskemuligheter. I tillegg har området stor verdi for de lokale jeger- og fiskeforeningene som har lagt ned stor innsats på kultivering og fiskeforbedrende tiltak gjennom en årrekke.

I konsekvensutredningene får en utbygging slik den foreligger middels til store negative konsekvenser for friluftsliv, samt middels negative konsekvenser for landskap. FNF mener konsekvensene for landskap også er store, særlig forårsaket av at Bogelvfossen vil tørrlegges. Et viktig landskaps- og opplevelseselement vil forsvinne, noe som vil ha ekstra stor betydning i et område hvor allerede mange av elvene har redusert vannføring. Det er ikke mange høye, karakteristiske fosser i Troms av dette kaliberet. I naturfaglig utredning er det anbefalt minstevannsføring. Fraførselen av vann vil også i følge Kitdal JFF føre til en marginal vannføring i Sjørdalselva som igjen vil forringe det gjenværende av stasjonær røye og sjørøye.

I Kortelva ligger det også to verdifulle kløftmiljøer som vil bli negativt påvirket ved en eventuell utbygging. Kartleggingene i skogsbekkekløftene er også begrenset, så det er sannsynlig at det finnes ukjente verdier enn hva som foreligger i dag.

Konklusjon

Organisasjonene er kritiske til prosjektet, særlig grunnet landskap og fiske, samt friluftsliv. Prosjektet gir et relativt lite kraftutbytte og forringer viktige landskapselement. I søknaden står det at andre alternative utforminger kan skisseres. FNF ser på overføringen av Bogelva som mest konfliktfull, deretter Kortelva, og anbefaler at disse sløyfes dersom deler av prosjektet gis konsesjon.

Alternativer

FNF Troms viser til Kitdal Jeger og Sportsfiske Forening sin omfattende høringsuttalelse for mer informasjon om konsekvenser for fisk og landskap, tidligere erfaringer fra eksisterende utbygginger, kultiveringsarbeid og kravet om undersøkelser av særegne, gamle røyebestander. Vi vil også trekke fram deres alternative forslag til utbygginger og alternativer som bør utredes for å kunne utnytte vannkraftressursene i større grad enn i dag, men med mindre avtrykk på naturmangfold, fisk og friluftsliv enn nåværende alternativer. En god dialog mellom de frivillige organisasjonene og søker er avgjørende for å finne de beste løsningene.

Samlet belastning

Tettheten av vannkraftverk begynner å bli stor i Troms, og vil samlet føre til ytterligere negative konsekvenser for natur, landskap og friluftsliv, enn de ville gjort hver for seg. Bekkekløftmiljøer og fossefall krever særlig oppmerksomhet for den samlede belastningen miljøene kan få i fylket.

I Storfjord kommune er allerede 4 kraftverk satt i drift, hvorav et stort. Det er gitt 3 konsesjoner til anlegg som enda ikke er utbygd, og i tillegg kommer alle kraftverkene som behandles i denne pakken. Kommunen er allerede sterkt berørt av kraftutbygging, dette gjelder særlig oppdemmingen av Skibotnvassdraget og påvirkningen dette har på blant annet Skibotnelva, men også flere andre vassdrag. I Rapporten om «Revisjon av gamle kraftkonsesjoner» er den økologiske tilstanden registrert som dårlig i Skibotnelva, og kraftverket har høy prioritet for revisjon. FNF Troms mener at dette burde hatt hovedprioritet hva angår vannkraftsaker i Storfjord kommune framfor tørrlegging av nye elver. At det nå foreligger 4 nye småkraftverksøknader i Storfjord, samt store utvidelser og overføringer, er betydelig, særlig med tanke på hvordan mye av vassdragsnaturen i kommunen har fått kjent på vannkraftreguleringene allerede. Vannkraftprosjektene må sees i et overordnet perspektiv på hva som eksisterer i dag av inngrep og villmark på større skala. NJFF-Troms framhever også dette i sin uttalelse. Den samlede belastningen gjør også at organisasjonene gjør strengere vektinger enn hva som ville forekommet om det kun forelå et fåtall utbygginger. Dette bør også NVE gjøre.

Naturvernforbundet i Troms understreker den store samlede belastningen for reindrifta i områdene, særlig for Helligskogen reinbeitedistrikt. Dette er særlig utfordrende for en næring som allerede er satt under stort press fra tidligere utbygginger, ny 420 kV linje m.m. Natur- og friluftsgeselskapene har godt samarbeid med reindrifta om forvaltning, bruk og ivaretagelse av naturområder.

Datagrunnlag og pakkeløsninger

FNF Troms ønsker å understreke at den systematiske nedbyggingen av elver i Troms, i dagens omfang, fører til at NVE må hensynta lokale og regionale verdier i større grad, enn om det gjaldt et enkeltprosjekt. Dette gjelder både friluftsområder langs upåvirkede elver, intakt kyst-/fjellandskap, biologisk mangfold og naturtyper. Dersom mange nok fossesprutsoner, bekkekløfter og habitat til for eksempel fossefall blir utbygd, til tross for at de «kun» har lokal/regional verdi, vil dette kunne føre til store negative konsekvenser i sum. FNF Troms anbefaler NVE å legge særlig vekt på sumeffektene i saksbehandlingen, og å se at flere små negative konsekvenser kan bli store. Særlig sammenlignet med det lille kraftutbytte som ofte er tilfelle ved småkraftutbygging, samt den utfordrende økonomien.

I henhold til overnevnte ønsker flere organisasjoner også å peke på datagrunnlaget. Vurderinger av forekomster av eventuelle rødlistearter og annen påvirkning på naturverdier i de omsøkte områdene, baserer seg ofte på registreringer som er gjort før prosessene igangsettes (gjennomgang av litteratur og søk i Artsdatabanken o.l.), samt en til to dagers feltregistrering – begrenset i tid og sesong. Den nylige rapporten fra NVE viser også at mange av søknadene og miljøutredningene i vannkraftsammenheng er for svake og overser viktige verdier. Kitdal Jeger og Sportsfiskeforening etterlyser bedre datagrunnlag på en rekke felter og påpeker mangelfulle fiskeundersøkelser. Naturvernforbundet er også kritiske til datagrunnlaget for naturmangfold. Det er grunnlag til å tro at ikke alle verdier i vassdragene er innhentet, noe som betyr at naturmangfoldlovens § 9, føre-var-prinsippet, blir enda viktigere å overholde, særlig i sammenheng med § 10 økosystemtilnærming og samlet belastning.

FNF Troms ser fordelene med at småkraftsakene behandles i pakkeløsninger, men etterlyser bedre konsekvensanalyser for samlet belastning. Dette vil lette arbeidet til høringspartene betraktelig.

FNF Troms mener NVE som planmyndighet bør legge til rette for vurderinger i forhold til samlet belastning med oversikt over prioriterte arter og utvalgte naturtyper, eller områder med store landskapsverdier, verdifulle naturtyper og økosystemer (naturmangfoldloven § 4 og 5) som er gått tapt eller blitt marginalisert i vassdragsnatur en som følge av tidligere utbygginger og naturinngrep i kommunen og regionen. I dag legges det opp til at høringspartene har et selvstendig ansvar for vurdering av den samlede belastningen, men dette er utfordrende uten en oversikt over konsekvensene av tidligere kraftutbygginger, samt mangelfulle utredninger. Naturmangfoldloven er slik å forstå at når store verdier allerede er gått tapt, øker betydningen av restverdiene og er desto viktigere å bevare. Dette ser vi eksempler på i Storfjord.

FNF Troms ser at de samfunnsmessige økonomiske konsekvensene ved en utbygging av disse anleggende er forholdsvis små. Utbyggingen er kostbar, inntektsgrunnlaget usikkert, og det er ofte marginalt å hente for kommunen. Mange av prosjektene bidrar med lite kraft i forhold til de store inngrepene som gjøres, og med betydelige konsekvenser for allmenne interesser.

FNF Troms oppfordrer NVE til at friluftsliv, naturmangfold, urørthet, landskap og samlet belastning tillegges særlig vekt i behandlingen av vannkraftsakene. Vi ser fram til å følge opp sakene videre.

For Forum for Natur og Friluftsliv Troms
Eivind Høstmark Borge
Fylkeskoordinator

Uttalelsen støttes av:

Troms Turlag, Harstad Turlag, NJFF-Troms, 4H Troms, Naturvernforbundet Troms, Troms Krets av Norges KFUK-KFUM Speidere, Troms Fylkeskystlag, Norges Turmarsjforbund Troms, Troms Orienteringskrets, Nord-Norsk Botanisk Forening, Nord-Troms Krets av Norges Speiderforbund, Framtiden i Våre Hender Nord, Tromsø Casting- og Fluefiskerforening

Kopi:
Fylkesmannen i Troms
Troms Fylkeskommune
Storfjord kommune